

Na četvrtom mjestu onaj djelatni um, koji je Anaksagora, kako na drugom mjestu kaže, na scenu doveo pomoću scenske naprave¹⁵, kori kao glup: »tako je <Anaksagorin> um koji traži nemoguće besmislen.« Ipak je tom umu, kao da je vođen kajanjem zbog te svađe, u 1. knjizi *O duši*, pripisao mnogo prekrasnog: »Osim što postavlja da je um počelo više od svega, za njega kaže da je jedini od bića jednostavan, nepomiješan i čist.« Taj nauk i sam je prigrlio u 3. knjizi *O duši*, u četvrtom poglavlju: »Nužno je dakle, jer sve poima, da bude nepomiješan, da bi vladao, kako kaže Anaksagora.« I kasnije: »Ako je um jednostavan i netrpan i ni sa čime nema ništa zajedničko, kako kaže Anaksagora.« Tko bi ravnodušno podnio da je taj, dakle, takav i tako sjajan um, kao glup ismijao onaj koji ga <inače> hvali i prihvaća?

Filozofski duh ne bjesni manje zbog one uvrede u 3. knjizi *Fizike*, u petom poglavlju: »Anaksagora uistinu besmisleno govori o mirovanju beskonačnog; kaže, naime, da beskonačno učvršćuje sebe sama, i to zato, jer je samo u sebi; ništa drugo ne okružuje, kao da, gdje je nešto prirodno [305] nastalo, tamo jest – a to nije istinito.«

To je ona ista nepravda kao i nepravde prema Ksenofanu, Parmenidu, Zenonu i Melisu. Ono, naime, beskonačno tvorni je onaj um Anaksagorin o kojem Simplicije piše:¹⁶ »Um je uistinu ono beskonačno, po sebi moćan, i ne miješa se ni s kojom stvari, nego je on sam u sebi samom.« Ako je um to beskonačno, zašto se Anaksagora navodi da govori *ἀτόπως*, besmisleno? I zašto filozof kaže: *τοῦτο δ' οὐκ ἀληθές*, *to nije istinito*, kad je od svega najistinitije?

¹⁵ Usp. ARIST. *Metaph* 985a.18 – 19 Ἀναξαγόρας τε γὰρ μηχανῆ χρηταὶ τῷ νῶ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν.

¹⁶ Usp. SIMP. in Ph. 9.156.13–15 νοῦς δὲ ἐστὶν ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὲς καὶ μέμικται οὐδενὶ χρήματι, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ἐστὶν.